

Hidroelektrane tradicionalno imaju veliku ulogu u mnogim elektroenergetskim sistemima jugoistočne Evrope, sa posebno velikim značajem u nekim državama Zapadnog Balkana. Projekte gradnje novih hidroelektrana u državama Zapadnog Balkana biće sve teže realizovati u budućnosti zbog klimatskih promena, protivljenja javnosti, te pravnih i finansijskih izazova, pri čemu ti projekti ili ne bi doprineli energetskej sigurnosti ili nemaju dovoljno ekonomskog potencijala, navodi se u analizi nekoliko međunarodnih organizacija, prenosi agencija Beta.

Hidroelektrane tradicionalno imaju veliku ulogu u mnogim elektroenergetskim sistemima jugoistočne Evrope, sa posebno velikim udjelom u nekim državama Zapadnog Balkana gde, zajedno s ugljem, već decenijama čine okosnicu proizvodnje električne energije.

U analizi „Zašto je hidroenergija u jugoistočnoj Evropi rizična investicija“ navodi se kako su mnoge zemlje jugoistočne Evrope u fazi u kojoj novi hidroenergetski kapacitet ili neće doprineti energetskej sigurnosti zbog prevelike zavisnosti, kao što je slučaj u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Crnoj Gori, ili im je ostalo malo ekonomskog potencijala, u slučaju Bugarske.

Prastare procene mogućnosti

Albanija je gotovo u potpunosti zavisna od hidroenergije, Crna Gora oko 50 posto, Bosna i Hercegovina približno trećinu struje proizvodi u hidrocentralama, Srbija 28 posto, a Severna Makedonija gotovo četvrtinu.

„Nije iznenađujuće da su, kada je potreba da se razvija obnovljiva energija postala deo političke agende na nivou EU krajem 1990-ih i početkom 2000-ih, vlade država jugoistočne Evrope to uglavnom videle kao mogućnost da grade više hidroelektrana“, navodi se u izveštaju koji su objavile organizacije CEE Bankwatch, EuroNatur, RiverWatch i WWF Adria. Iako neke države regije tvrde kako imaju ogroman neiskorišćeni potencijal, autori studije ističu da su te tvrdnje obično zasnovane na decenijama starim procenama iz vremena „kada su padavine bile predvidljivije, kada su se ljudi teško usuđivali da se suprotstave eksproprijaciji i kada se malo znalo o zadivljujućem biodiverzitetu regije“.

U poslednje dve decenije, dodaje se, stotine malih hidroelektrana snage do 10 megawata izgrađeno je širom regije, često u zaštićenim područjima ili drugim visoko osetljivim staništima, dok su pokušaji da se izgrade „greenfield“ hidroelektrane kapaciteta većeg od 10 megawata uglavnom bili bezuspešni, sa izuzetkom Albanije i Slovenije.

„Ipak, kreatori projekata nastavljaju gurati planove za izgradnju novih velikih hidroelektrana, preusmeravajući resurse i napore sa razvoja brzih i ekonomičnijih alternativa“, navodi se u studiji.

Dodaje se kako je Bosna i Hercegovina posebno ambiciozna, uprkos tome što nije uspela završiti nijednu „greenfield“ veliku hidroelektranu u poslednjoj deceniji.

Sunce i vjetar, neiskorišteni potencijal

Ukazujući na rizike projekata izgradnje hidroelektrana, u izveštaju se ocenjuje kako će njihova realizacija biti sve teža zbog klimatskih promena, jedinstvenog biodiverziteta regije, pravnih izazova, otpora javnosti i finansijskih problema.

U analizi se posebno ističu visoki rizici izgradnje devet hidroelektrana u regiji, uključujući centrale Skavica u Albaniji, Bistrica, Buk Bijela, Dabar, Ulog i Janjići u Bosni i Hercegovini, te Komarnica u Crnoj Gori.

Autori izveštaja preporučuju niskorizične investicije koje mogu pomoći regiji da pređe na zeleniji, društveno i ekonomski održiviji energetska sistem. Ono što je zajedničko svim zemljama regije, navodi se u analizi, jeste neiskorišćen potencijal energije sunca i vetra. „To također mora biti urađeno pažljivo, jer vetroparkovi i solarne farme na pogrešnom mestu mogu isto nanijeti štetu“, upozoravaju autori i dodaju da prioritet treba dati izgradnji na površinama kao što su krovovi, parkinzi, industrijske zone i zemljište koje nije pogodno za poljoprivredu.

Te tehnologije nude mnogo veći potencijal nego hidroenergija danas i zahtevaju minimum podsticaja zbog pada troškova poslednjih godina.

Sve države, dodaje se, također bi mogle u mnogo većoj meri koristiti toplotne pumpe i sisteme za skladištenje energije, kao i geotermalnu energiju i dati prioritet daju projektima obnovljive energije u domaćinstvima i lokalnim zajednicama, piše Al Jazeera Balkans.